

LIITE 4

OPETUSHALLITUKSEN SUOSITUS MAAHANMUUTTAJIEN ÄIDINKIELEN OPETUKSEN PERUSTEIKSI

VUOSILUOKAT 1–9

Maahanmuuttajien äidinkielen opetus on perusopetusta täydentävää opetusta. Se ei ole perusopetuslain 12. §:n mukaista opetusta, vaan sitä opetetaan erillisen valtionavustuksen turvin. Äidinkielen opetuksella tuetaan oppilaan ajattelun sekä kielenkäyttötaitojen, itseilmaisun ja viestinnän kehittymistä, sosiaalisten suhteiden ja maailmankuvan muodostumista ja persoonallisuuden ehyttä kasvua. Yhdessä suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen kanssa oppilaan oman äidinkielen opetus vahvistaa oppilaan identiteettiä ja rakentaa pohjaa monikulttuurisuudelle ja toiminnalliselle kaksikielisyydelle.

Äidinkielen opetuksen tehtävänä on saada oppilaat kiinnostumaan omasta äidinkielestään, käyttämään ja kehittämään äidinkielen taitojaan perusopetuksen jälkeenkin sekä arvostamaan omaa taustaansa ja kulttuuriaan. Äidinkielen opetuksella edistetään oppilaan mahdollisuuksia opiskella täysipainoisesti kaikkia perusopetuksen oppiaineita.

Eri äidinkielten opetuksen suunnitelmia laadittaessa on lähtökohtana kunkin kielen ominaislaatu, rakenne, kirjakielen kehityksen tilanne ja koko kulttuuritausta. Äidinkielen oppitunneilla oppilaalla tulee olla mahdollisuus tutustua kunkin kieli- ja kulttuuriryhmän ominaispiirteiden mukaan kulttuurin eri osa-alueisiin. Tavoitteita asetettaessa otetaan huomioon oppilaan ikä, aikaisempi opetus, opiskelutottumukset sekä kodin ja muun ympäristön tarjoama tuki äidinkielen kehittymiselle. Opetus lähtee oppilaan kielellisistä valmiuksista ja kulttuurisista kokemuksista. Opetuksessa hyödynnetään vertaisryhmää ja oppilaalle tarjotaan mahdollisimman runsaasti tilaisuuksia kuunnella ja puhua äidinkieltään koulussa. Tavoitteellista äidinkielen opetusta tuetaan kodin ja koulun yhteistyöllä.

Äidinkielen opetuksen keskeisissä sisällöissä sovelletaan mahdollisuuksien mukaan suomi äidinkielenä -oppimäärän mukaisia sisältöjä. Lisäksi opetuksessa tuetaan muiden oppiaineiden sanastojen ja käsitteiden oppimista. Sisältöalueita painotetaan suhteessa käytettävissä olevaan tuntimäärään ja opetusryhmän kokoon, oppilaiden kielellisiin valmiuksiin ja ikäjakumaan.

Opetuksen laajuudesta päätetään opetuksen suunnitelmassa. Tavoitteet on suhteutettava opetuksen laajuuteen. Nämä äidinkielen opetuksen perusteet on laadittu kahden viikkotunnin vuosittaiseen äidinkielen opetukseen.

TAVOITTEET

Oppilas oppii perusopetuksen kuluessa

- käyttämään omalle kielelleen ja kulttuurilleen ominaisia viestintätaitoja ja äidinkieltään keskeisiä sosiaalisia sääntöjä
- käyttämään äidinkieltään rohkeasti ja luontevasti erilaisissa kielenkäyttötilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella
- hallitsemaan peruslukutaidon ja syventämään sen ymmärtäväksi lukemiseksi
- arvioimaan ja työstämään näkemäänsä, kuulemaansa, kokemaansa ja lukemaansa
- tuntemaan äidinkieltään kirjoitusmuodon, varmentamaan kirjainmuodot, oikeinkirjoituksen sääntöjä ja kirjoitetun kielen rakenteita
- laajentamaan ja monipuolistamaan sanavarastoaan
- kehittämään kielellistä tietoisuuttaan
- ymmärtämään kaksikielisyyden merkityksen omalle kehitykselleen
- tuntemaan kulttuuriaan ja kehittämään kykyään vertailla eri kulttuurien vastaavia ilmiöitä toisiinsa.

KESKEISET SISÄLLÖT

Vuorovaikutustaidot

- arkipäivän puhekielen harjoittelu; fraasit, ohjeiden kysyminen ja antaminen erilaisissa vuorovaikutus- ja asiointitilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella
- opetuskeskustelut erilaisissa ryhmissä: omista kokemuksista, ajatuksista ja tunteista kertominen, kysymysten esittäminen, puheenvuorojen käyttäminen ja omien mielipiteiden perusteleva, toisten kuunteleminen
- pienimuotoisten esiintymisten suunnittelu ja harjoittelu
- viestien suunnittelu erilaisille vastaanottajille

Lukeminen ja kirjoittaminen

Keskeisissä sisällöissä sovelletaan suomi äidinkielenä -oppimäärän sisältöjä siten, että kunkin kielen ja kulttuurin erityispiirteet otetaan huomioon. Silloin kun omakielisen kaunokirjallisuuden pääpaino on suusanallisessa tarinaperinteessä, oppilas tottuu ilmaisemaan kuulemansa tarinan herättämiä ajatuksia ja tunteita sekä arvioimaan sen merkitystä itselleen.

Kieli, kirjallisuus ja muu kulttuuri

Keskeisissä sisällöissä sovelletaan suomi äidinkielenä -oppimäärän sisältöjä siten, että kunkin kieli- ja kulttuuriryhmän erityispiirteet otetaan huomioon. Oppilas tutustuu kieli- ja kulttuuriryhmälleen tyypillisiin teksteihin ja opiskelun edetessä käyttää niitä omien kirjallisten tai kerrottujen tuotostensa pohjana ja esitystensä runkona.

OPPILAAN ARVIOINTI

Arvioinnin tulee olla luonteeltaan ohjaavaa ja kannustavaa sekä oppilaan itsearviointia kehittävää. Opetuksen suunnitelmassa määrätään, käytetäänkö arvioinnissa sanallista arviota vai numeroarvostelua.

Todistukset

Oppilaalle annetaan lukuvuoden päättyessä erillinen todistus maahanmuuttajien äidinkielen opetukseen osallistumisesta. Todistukseen merkitään opetettava kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan kohdan 8.3. määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista. Myös päättöarvioinnista annetaan erillinen todistus. Päättöarviointi perustuu hyvän osaamisen kuvaukseen.

KUVAUS OPPILAAN HYVÄSTÄ OSAAMISESTA PERUSOPETUKSEN PÄÄTTYESSÄ

Käytettäessä kuvausta oppilaan hyvästä osaamisesta tulee ottaa huomioon, että oppilaiden äidinkielen taidot vaihtelevat suuresti sen mukaan, miten kauan he ovat viettäneet aikaa omakielisessä ympäristössä ja miten paljon he ovat saaneet oman kielensä opetusta. Lisäksi on otettava huomioon myös se, että eri kielissä on monia sellaisia erityispiirteitä, joilla on erilaisia ja erilaajuisia vaikutuksia taitojen kehittymiseen. Tällaisia ovat esimerkiksi kirjoitusjärjestelmä, jonka oppimiseen voi joissakin kielissä mennä useita vuosia, puhe- ja kirjakielen erot, kirjakielen tilanne yleensäkin sekä saman kielen eri variantit.

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta on laadittu yhteiseksi pohjaksi kunnissa ja kouluissa laadittaville eri kielten opetuksen suunnitelmille. Niissä tulee ottaa huomioon kunkin kielen ominaisuudet.

Puhuminen ja kuunteleminen

Oppilas

- pystyy ilmaisemaan itseään sujuvasti ja ymmärrettävästi arkipäivän viestintätilanteissa
- osaa loogisesti edeten kertoa omin sanoin esimerkiksi jonkin kuulemansa kertomuksen
- pystyy seuraamaan keskustelua, osaa kuunnella muita ja ottaa osaa keskusteluun
- tuntee oman kielensä puheen keskeiset sosiaaliset säännöt, esimerkiksi keskustelutavat nuorten ja aikuisten välillä sekä kielellisen kohteliaisuuden keinot.

Lukeminen ja kirjallisuus

Oppilas

- on saavuttanut oman kielensä ominaisuuksiin nähden sujuvan peruslukutaidon
- osaa tehdä huomioita kertomuksen juonesta, henkilöistä, ajan ja ympäristön kuvauksesta, kielestä ja keskeisistä ajatuksista
- lukee ja ymmärtää erityyppisiä asiatekstejä, kuten oppikirja- ja lehtitekstejä, ja osaa tiivistää sisällöstä pääasiat
- on kiinnostunut lukemisesta; hän lukee myös koulutuntien ulkopuolella, jos kirjallisuutta on saatavilla
- osaa hakea ja käyttää omakielisiä tietolähteitä, esimerkiksi (sana)kirjoja ja tietoverkkoja.

Kirjoittaminen

Oppilas

- hallitsee oman kielensä ominaisuuksiin nähden riittävän hyvin oikeinkirjoituksen perussäännöt
- kirjoittaa ymmärrettävästi tutuista aiheista
- osoittaa kirjoitelmissaan hallitsevansa kirjoitettuun kieleen kuuluvat rakenteet
- osaa laatia erilaisia tekstejä, kuten kirjeitä, mielipidetekstejä ja kertomuksia oman kulttuurinsa viestintätarpeita noudattaen.

Kielentuntemus

Oppilas

- tuntee äidinkielensä keskeiset rakenteet ja ominaispiirteet
- pystyy vertailemaan oman kielensä piirteitä suomen tai ruotsin kieleen
- osaa erottaa kirjakielen ja puhekielen toisistaan
- tuntee oman kielensä historiaa ja kielisukulaisuussuhteita
- on kiinnostunut äidinkielestään ja omasta kielitaustastaan ja pyrkii parantamaan äidinkielen taitoaan.

Kulttuurintuntemus ja kieli-identiteetti

Oppilas

- tuntee oman kulttuuriyhteisönsä tapoja ja perinteitä ja pystyy vertaamaan niitä muiden kulttuureiden tapoihin
- tietää perusasiat kansansa historiasta ja sen asuinalueista
- tuntee mahdollisuuksien mukaan kulttuuriyhteisönsä kaunokirjallisia ja muita taiteellisia teoksia, keskeisiä kirjailijoita sekä kerrottua tarina- ja tietoperinnettä
- ymmärtää äidinkielen merkityksen identiteetin kehittämisessä ja arvostaa äidinkieltään ja kulttuuriaan sekä myös muita kieliä ja kulttuureita.